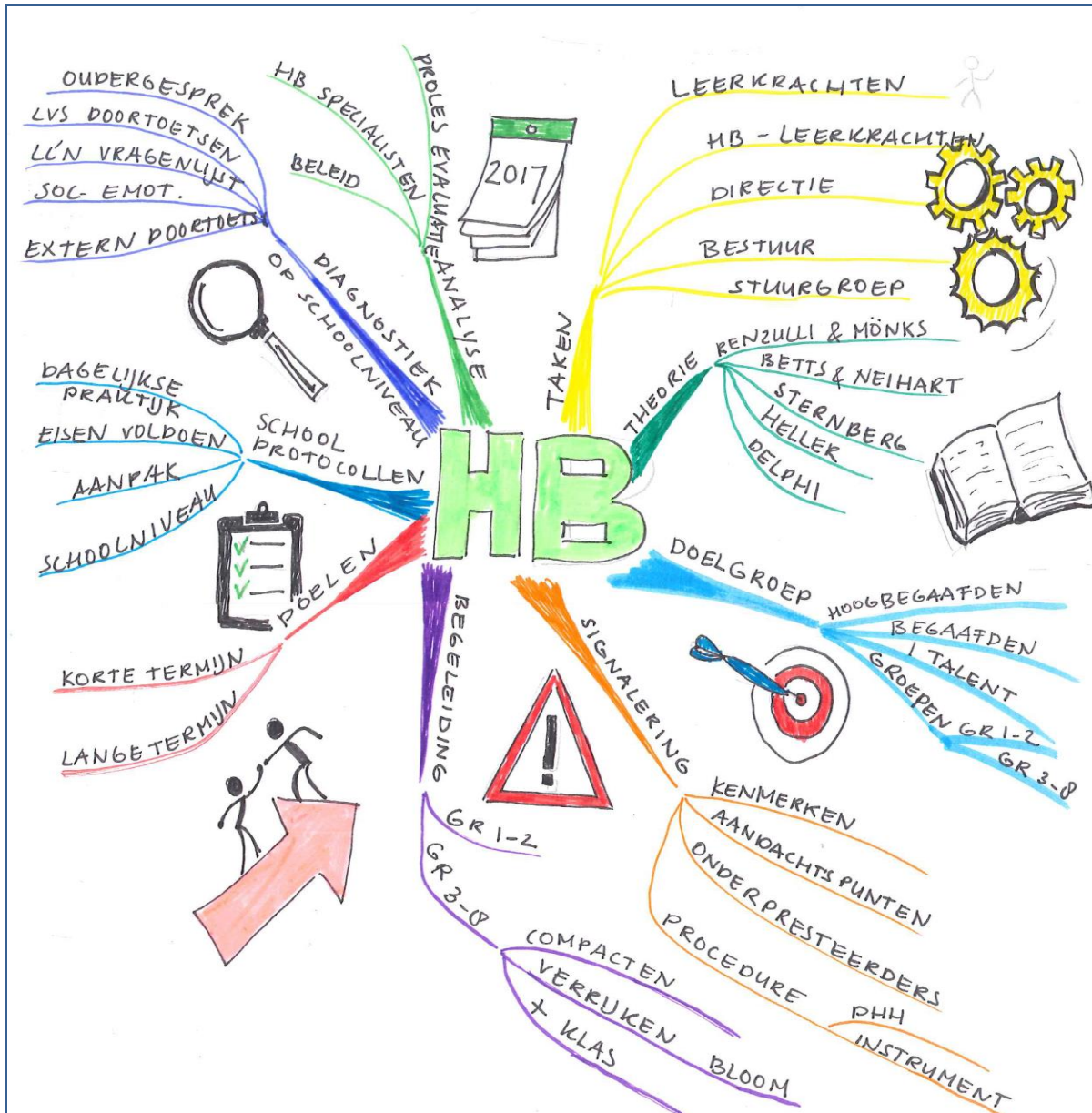


BELEIDSPLAN MEER- EN HOOGBEGAAFDHEID



Inhoud

| | |
|---|----|
| 1. Inleiding | 3 |
| 1.1 Visie | 3 |
| 1.2 Ambitie | 4 |
| 1.2.1 In 2019 | 4 |
| 1.2.2 In 2021 | 4 |
| 2. Theorie hoogbegaafdheid | 5 |
| 2.1 Inleiding..... | 5 |
| 2.1.1 Renzulli en Mönks | 5 |
| 2.1.3 Betts en Neihart | 6 |
| 2.1.4 Sternberg | 6 |
| 2.1.5 Heller..... | 7 |
| 2.1.6 Delphi model | 7 |
| 3. Onze doelgroep..... | 8 |
| 4. Signaleren | 9 |
| 4.1 Signalering..... | 9 |
| 4.2 Diagnosticeren..... | 9 |
| 4.3 Doortoetsen met Cito..... | 10 |
| 5. Begeleiding..... | 11 |
| 5.1 Begeleiding in groep 1/2..... | 11 |
| 5.2 Begeleiding in groep 3 t/m 8..... | 12 |
| 5.2.1 Compacten..... | 12 |
| 5.2.2 Verrijken | 12 |
| 5.3 Begeleiding in de plusklas..... | 13 |
| 5.4 Versnellen | 14 |
| 5.5 Begeleiding van kinderen die ingeschat worden als meer- of hoogbegaafd, maar niet goed functioneren | 14 |
| Bijlage 1:..... | 15 |
| Mindset (Carol Dweck) | 15 |
| Bijlage 2:..... | 17 |
| Executieve functies..... | 17 |

1. Inleiding

In 2017 wordt op alle scholen binnen SPCO-LEV aandacht besteed aan het onderwijs aan en de begeleiding van de (hoog)begaafde leerlingen. Nog niet alle scholen doen dit vanuit een beleidsplan. Om tegemoet te komen aan de verschillen tussen de scholen en optimaal van de krachten en kwaliteiten binnen SPCO-LEV gebruik te maken, is besloten tot het schrijven van een bovenschools beleidsplan waaraan elke school haar eigen beleid kan toetsen en inpassen.

1.1 Visie

SPCO LEV geeft kinderen bagage mee waarvan wij vinden dat zij dat nodig hebben om zelfstandig en volwaardig deel te nemen aan de samenleving, zodat zij na hun schooltijd hun vleugels uit kunnen slaan. LEV daagt leerlingen uit om hun talenten te gaan ontdekken en helpt leerlingen die talenten verder te ontplooiën.

Voor meer- en hoogbegaafde kinderen vraagt dit om een aangepast beleid. Zodat ook deze leerlingen lekker in hun vel zitten, goed presteren op de reguliere toetsen en een aanbod krijgen waarmee ze uitgedaagd worden om te leren leren, leren denken en leren leven.

Om goed onderwijs voor deze leerlingen vorm te geven streven we ernaar om de volgende doelen te behalen. De doelen staan in volgorde van prioriteit.

- Welzijn van de leerling
Het is van groot belang dat de leerlingen een positief beeld van zichzelf en de school en hun positie daarbinnen hebben. Aansluitend op een positief beeld is de leerling zich bewust van zijn eigen talenten en weet hoe hij deze in kan zetten.
- Leerlingen zijn productief
De leerlingen presteren op een niveau dat bij hun cognitieve en sociaal-emotionele capaciteiten hoort. Ze zijn in staat om met frustraties en uitdagende stof om te gaan. Ze zijn voorbereid op de eisen die op het middelbaar onderwijs aan ze gesteld worden.
- Leerlingen halen de kerndoelen
De leerlingen hebben een goede beheersing van de stof die in de kerndoelen omschreven staat.
- Plusdoelen
De plusdoelen zijn gericht op het aanleren van vaardigheden. De belangrijkste vaardigheden zijn: jezelf motiveren, omgaan met je overtuigingen (mindset), je geheugen gebruiken, zelfstandig werken, samenwerken, omgaan met frustraties, het ontwikkelen van executieve functies, het opsporen en oplossen van hiaten.
Deze plusdoelen gebruiken we om het plusmateriaal te selecteren, het materiaal is een middel om aan de vaardigheden te kunnen werken.

1.2 Ambitie

1.2.1 In 2019

... hebben de talentbegeleiders en plusklasleerkrachten binnen SPCO-LEV voldoende kennis over het aanleren van vaardigheden om de leerkrachten te kunnen coachen en begeleiden naar het behalen van hun ambitie en de hoog- en meerbegaafde leerlingen adequaat te kunnen begeleiden in het behalen van hun leerdoelen.

Om bovenstaande ambitie te behalen, zal gebruik worden gemaakt van:

- intervisie binnen de LEV-werkgroep,
- collegiale consultatie (in de plusklas),
- kennisoverdracht door externe specialisten zoals Marja Overkamp.

1.2.2 In 2021

- hebben alle leerkrachten binnen SPCO-LEV voldoende kennis en vaardigheden om de hoog- en meerbegaafde kinderen in de klas te begeleiden.
- wordt in iedere groep gewerkt met verrijkingsmateriaal op basis van de gestelde doelen. Er is tijd ingepland voor instructie en evaluatie.
- wordt de taxonomie van Bloom gebruikt om de hoog- en meerbegaafde leerlingen te laten werken vanuit de hogere orde denkvaardigheden.
- is er een vloeiende wisselwerking tussen reguliere klas en plusklas. De kinderen krijgen ondersteuning bij het werken aan hun leerdoelen; de groepsleerkracht heeft de verantwoordelijkheid voor deze begeleiding, plusklasleerkracht en groepsleerkracht zijn samen verantwoordelijk voor de overdracht die nodig is voor een vloeiende wisselwerking.

Om bovenstaande ambitie te behalen, werken alle scholen binnen SPCO-LEV in eigen tempo en vanuit eigen planning aan de volgende tussenstappen:

- De talentbegeleider coacht de leerkrachten om hun leerkrachtvaardigheden te verbeteren (observaties in de klas, begeleidingsgesprekken). Hiervoor krijgt de talentbegeleider uren. De observaties worden in de jaarplanning van de school ingepland.
- Er is een leerteam hoogbegaafdheid dat wordt aangestuurd door de talentbegeleider. In dit leerteam zitten leerkrachten uit onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Doel van dit leerteam is het vergroten van draagvlak in het team, het aanpakken van concrete verbeterpunten en, door leren van en aan elkaar, het vergroten van de leerkrachtvaardigheden.
- Drie keer per jaar wordt op een studiedag of in een vergadering tijd ingepland voor kennisoverdracht aan het team. Doel hiervan is het vergroten van de leerkrachtvaardigheden.
- Er worden leerlingbesprekingen (intervisies) ingepland over de onderwijsbehoeften van en de begeleiding aan plusklasleerlingen in de reguliere klas. Doel hiervan is om de leerkrachtvaardigheden te vergroten door te leren van en aan elkaar en hiermee de begeleiding aan deze leerlingen te verbeteren.

2. Theorie hoogbegaafdheid

2.1 Inleiding

Dé (hoog)begaafde leerling bestaat niet. Er zijn verschillende typen (hoog)begaafde leerlingen te onderscheiden, die verschillen in (gedrags)kenmerken, behoeften en hierop afgestemde begeleiding.

2.1.1 Renzulli en Mönks

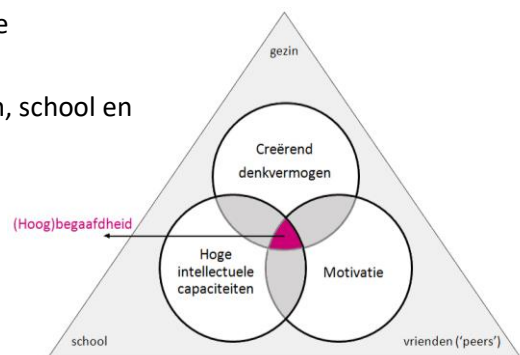
Onderzoek toont aan dat mensen die prestaties op hoog niveau leveren vaak over kenmerkende persoonlijkheidseigenschappen beschikken. Dit wordt met het tragische model van Renzulli geïllustreerd. Dit 'drieringenmodel' geeft aan dat (hoog)begaafden vaak over de volgende persoonlijkheidskenmerken beschikken:

- Hoge intellectuele vermogens:
Intelligentie die boven het gemiddelde ligt, vaak gemeten met een prestatie- of intelligentietest, meestal uitgedrukt met een intelligentiequotiënt (IQ).
- Taakgerichtheid en volharding (motivatie):
Doorzettingsvermogen om een taak te volbrengen.
- Creatief vermogen:
Het vermogen om op een originele en vindingrijke wijze oplossingen voor problemen te bedenken.

Met dit model maakt Renzulli onderscheid tussen twee typen hoogbegaafde kinderen: de schoolhouse gifted en de creative productive gifted kinderen. De eerste groep is goed in het schoolleren; ze vinden het prettig om informatie uit boeken en andere bronnen te halen en kunnen dat verwerken tot producten waar leerkrachten blij van worden. De tweede groep blinkt uit in het geven van creatieve en onverwachte antwoorden en producten; deze zijn vaak correct en kwalitatief goed, maar ze voldoen niet aan de verwachting van de leerkracht en het antwoordenboek.

Ter aanvulling op de door Renzulli beschreven aanlegfactoren, wordt in het meerfactorenmodel van Mönks het belang van een goede interactie met de sociale omgeving benadrukt voor een gezonde ontwikkeling.

Hierbij gaat het met name om de wisselwerking met gezin, school en vrienden (peers/ontwikkelingsgelijken). Pas bij een goed samenspel van de persoonlijkheidskenmerken en sociale omgeving kan (hoog)begaafdheid zich ontwikkelen. Dit kan alleen tot stand komen als ook de sociale competentie voldoende eigen gemaakt kan worden.



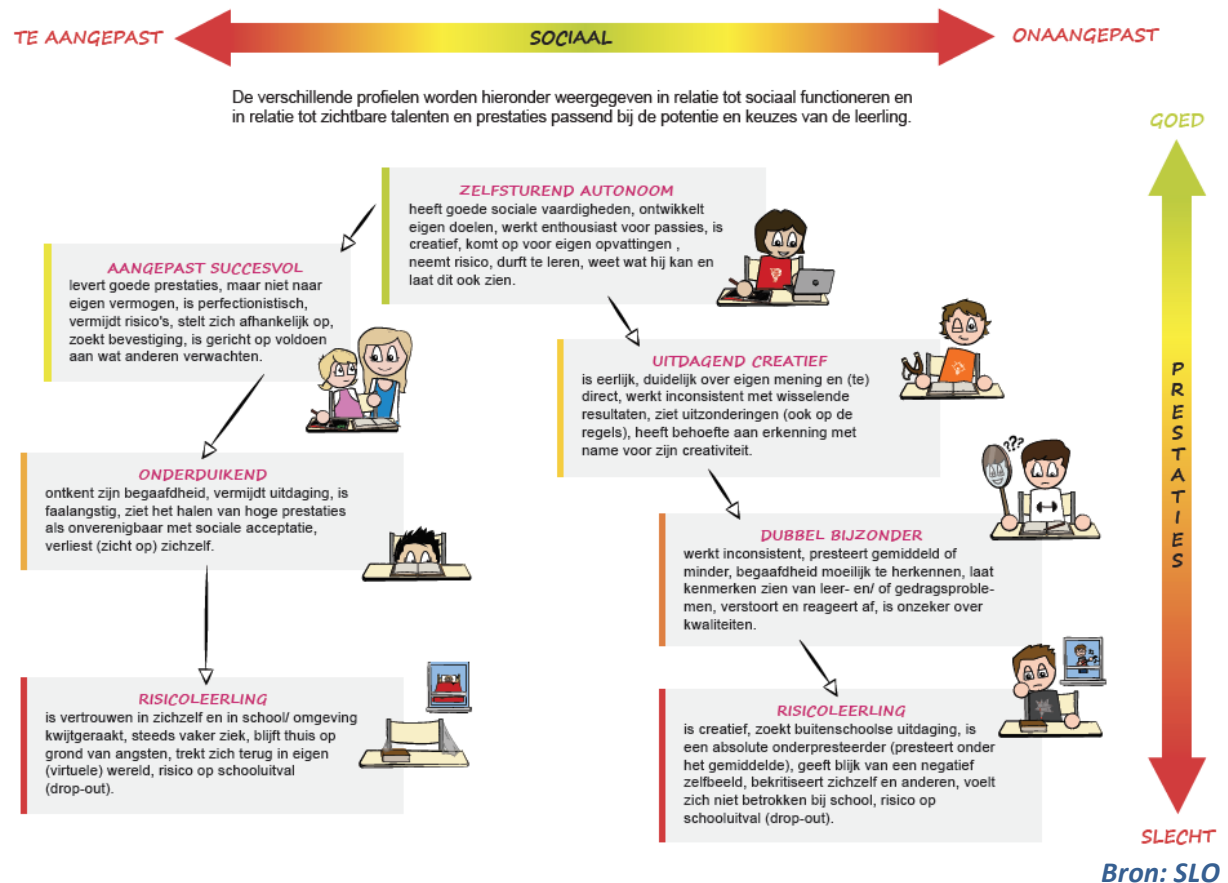
Bron: SLO

Een aandachtspunt hierbij is dat in dit model onderpresteerders niet gesignaleerd worden. Om van (hoog)begaafdheid te spreken, spelen verschillende aspecten een rol. Waar het om gaat, is hoe deze verschillende aspecten op het niveau van de individuele (hoog)begaafde leerling op elkaar inwerken.

2.1.3 Betts en Neihart

Betts en Neihart hebben 6 profielen opgesteld. Deze profielen verschaffen informatie over gedrag, gevoelens en behoeften van verschillende typen begaafde en getalenteerde leerlingen. Ze dienen als basis voor een theoretisch concept van waaruit inzicht verschaft kan worden. Dit leidt tot beter begrip en is van belang voor het stimuleren van persoonlijke groei op cognitief, sociaal en emotioneel gebied.

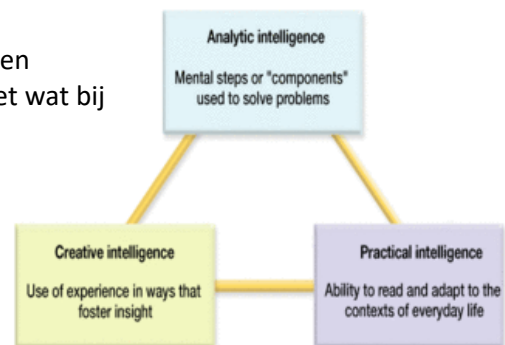
Zij onderscheiden de volgende 6 profielen:



2.1.4 Sternberg

De wijze waarop leerlingen wel of niet succesvol zijn binnen hun intelligentieprofiel, wordt zichtbaar in Sternbergs theorie waarbij drie denkvaardigheden centraal staan:

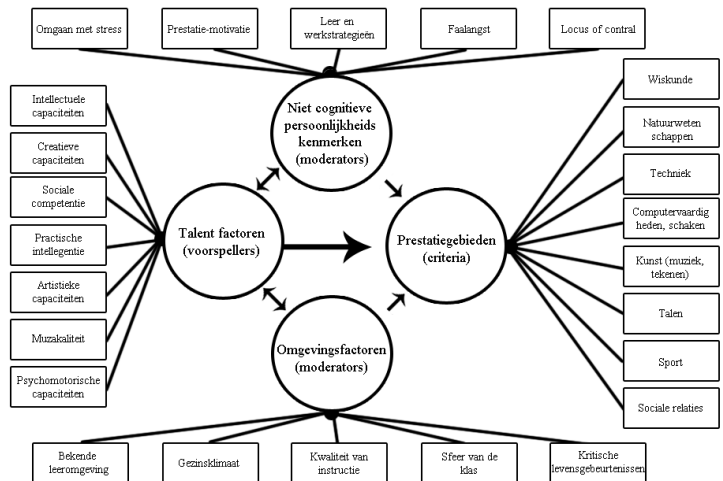
- o Analytische intelligentie: De vaardigheden die we vooral met schoolse activiteiten verbinden. Deze vaardigheden vallen vooral samen met wat bij de meeste IQ-testen gemeten wordt.
- o Creatieve intelligentie: Het creatieve vermogen speelt een grote rol in wetenschap, kunst, probleemoplossend vermogen en samenwerking met anderen.
- o Praktische intelligentie: Het vermogen om ideeën concreet te maken in een maatschappelijk waardevol product. Praktische vaardigheden zorgen ervoor dat (nieuwe) kennis en creatieve ideeën zichtbaar gemaakt worden in een tastbaar resultaat.



Iedereen heeft in meerdere of mindere mate elk van deze 3 denkvaardigheden tot zijn beschikking, maar het is heel zeldzaam dat iemand ze alle drie even goed beheerst. De meeste mensen hebben een duidelijke voorkeur voor één of soms twee van deze manieren van denken. Sternberg stelt dat er sprake is van 'succesvolle intelligentie' wanneer iemand in staat is om zijn vaardigheden op zowel analytisch, creatief als praktisch succesvol te managen.

2.1.5 Heller

Uit de voorgaande theorieën komt naar voren dat zowel persoonlijkheidskenmerken als omgevingsfactoren van invloed zijn op de wijze waarop intelligentie tot uitdrukking komt. In het multifactorenmodel van Heller is zichtbaar dat ook niet-cognitieve factoren bepalend zijn voor het uiteindelijke niveau en terrein waarop de (hoog)begaafdheid tot uiting komt. Dit totaalplaatje laat de wisselwerking tussen de vele factoren goed zien.



2.1.6 Delphi model

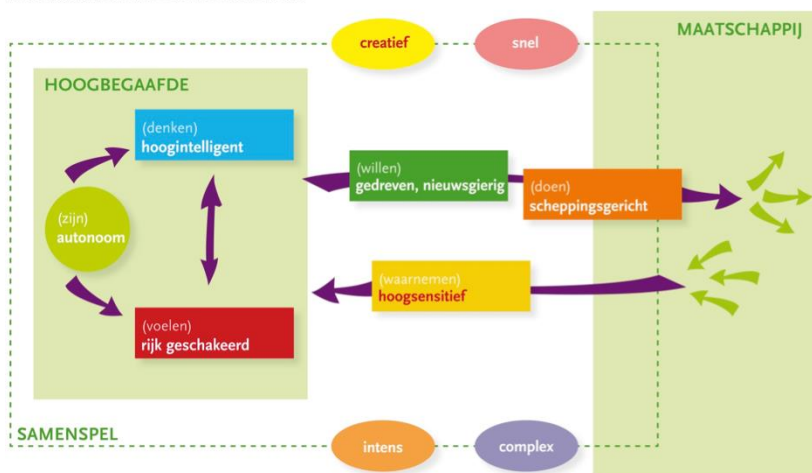
In 2007 is, door twintig (hoogbegaafde) experts in hoogbegaafdheid, het Delphi model ontwikkeld, omdat men vond dat de eerder ontwikkelde methodes te veel leunden op enkel een hoog IQ terwijl hoogbegaafdheid veel meer is dan dat.

Het Delphi model bestaat uit vijf kern elementen:

- Denken: hoogintelligent
- Voelen: rijk geschakeerd
- Willen: gedreven en nieuwsgierig
- Doen: scheppingsgericht
- Waarnemen: hoogsensitief

Bij hoogbegaafde mensen zijn deze elementen veelal sterk aanwezig.

DELPHI-MODEL HOOGBEGAAFDHEID ©



Bron: Kooijman-van Thiel 2008

Vanuit dit model volgt de omschrijving: "Een hoogbegaafde is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij of zij scheidt plezier in leren."

3. Onze doelgroep

Tot de doelgroep van het beleid voor cognitief talentvolle leerlingen verstaan we een zo breed mogelijke groep waarin drie niveaus worden aangebracht:

- De hoogbegaafde leerling
De hoogbegaafde leerling beschikt over een bovengemiddelde intelligentie (IQ hoger dan 130), motivatie en creativiteit.
In het Delphimodel wordt beschreven: Een hoogbegaafde leerling is een snelle en slimme denker die complexe zaken aankan. Hij is autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Het is een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij schept plezier in creëren.
- De (meer)begaafde leerling of hoogintelligente leerling
De (meer)begaafde of hoogintelligente leerling beschikt over een bovengemiddelde intelligentie. In de grafiek hieronder worden d.m.v. enkele voorbeelden de verschillen tussen (meer)begaafde en intelligente leerlingen en hoogbegaafde leerlingen duidelijk.
- De partieel begaafde leerling
De partieel begaafde leerling heeft een grote cognitieve voorsprong op één vakgebied.

| <u>De (meer)begaafde/ (hoog)intelligente leerling</u> | <u>De hoogbegaafde leerling</u> |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none">- presteert bovengemiddeld in de klas. | <ul style="list-style-type: none">- kan bovengemiddeld maar ook gemiddeld of onder het gemiddelde presteren. |
| <ul style="list-style-type: none">- leert gemakkelijk- beantwoordt de vragen. | <ul style="list-style-type: none">- weet het vaak al.- discussieert in detail, is kritisch, bewerkt stellingen. |
| <ul style="list-style-type: none">- hoort bij de top van de groep.- luistert met interesse.- heeft 6 tot 8 herhalingen nodig om de stof onder de knie te krijgen.- begrijpt ideeën.- geniet van leeftijdgenoten. | <ul style="list-style-type: none">- vertoont geen eenduidige prestaties.- Laat sterke gevoelens en opinies zien.- heeft de stof onder de knie na 1 of 2 herhalingen.- Ontwikkelt en bewerkt ideeën.- prefereert vaak ouder (of jonger) gezelschap.- onderzoekt de toepassingen. |
| <ul style="list-style-type: none">- begrijpt de bedoeling of betekenis. | |

Bron: LICH

Er is meestal geen IQ-score bekend van de leerlingen. Bovendien is de IQ-score o.i. niet de meest bepalende factor voor (hoog)begaafdheid. Daarom is op iedere school binnen SPCO-LEV een duidelijk signaleringsbeleid.

4. Signaleren

4.1 Signalering

Het uitgangspunt binnen LEV is dat we elk kind dat gebaat is bij extra begeleiding middels inhoudelijke plusstof of vaardigheidsbegeleiding dit aanbieden. We zijn alert op specifieke begeleidingsbehoefte bij kinderen met een grote ontwikkelingsvoorsprong. Hiervoor signaleren en registreren we kinderen waarbij het vermoeden is dat zij begaafd zijn en volgen hen door hun hele schoolcarrière.

De signalering op de scholen van LEV kan plaatsvinden door het gebruik van een combinatie van enkele van onderstaande instrumenten:

- 1. Het intakegesprek / bevindingen eerste zes weken.**
Tijdens het intakegesprek van nieuwe leerlingen kan een vermoeden van begaafdheid worden ingebracht door ouders. Overdracht vanuit peuterspeelzaal of crèche kan informatie leveren.
- 2. Menstekening in eerste vier weken.**
- 3. Vragenlijst “anamnese” bij intake leerling**
Op de vragenlijst worden specifieke vragen gesteld m.b.t. mogelijke meer- en hoogbegaafdheid.
- 4. De groepsleerkracht**
De informatie kan gehaald worden uit observaties van de leerkracht, analyse observaties, kindgesprekken, oudergesprekken, het dagelijks werk van de leerling en hoge prestaties in combinatie met motivatie, werkhouding, onderpresteren en het algeheel welbevinden van de leerling.
- 5. De intern begeleider/ talentbegeleider**
De intern begeleider merkt een leerling op vanuit de groepsbesprekingen en/of opvallende hoge Cito scores. De leerling wordt besproken in de leerlingbespreking en een oudergesprek kan worden ingepland.
- 6. Het aanbieden van plusstof aan die leerlingen en kijken naar hoe ze ermee omgaan.**
- 7. Als eerste het signaleringsdeel van het DHH, vervolgens eventueel doortoetsen / SiDi-3, groepsoverzicht bij groep 2** en bij vermoeden invullen van ouderformulier en leerkracht diagnose formulier. De meer ervaren scholen binnen LEV kunnen DHH of SiDi-3 loslaten en vertrouwen op de ervaring van leerkrachten, talentbegeleider, intern begeleider en de ervaringen en informatie vanuit de ouders.

Als het gaat om het signaleren van cognitief talentvolle leerlingen is een vastgesteld hoog IQ of bewijs van hoogbegaafdheid binnen LEV geen vereiste voor verrijking in de klas of verrijking in de plusklas.

4.2 Diagnosticeren

Uit de signaleringsfase kunnen een aantal verschillende typen kinderen naar voren komen. Dit zijn:

- 1. Hoogbegaafde kinderen die harmonieus functioneren.** De werkhouding, sociaal-emotionele ontwikkeling, begaafdheid en schoolvorderingen laten een (vrijwel) probleemloos beeld zien. Bij deze groep kinderen is meestal geen nadere diagnose nodig.
- 2. Meer begaafde kinderen** die niet hoogbegaafd zijn, maar goed mee kunnen komen met de leerstof. Ook bij deze groep kinderen is meestal geen verdere diagnose nodig.

3. **Kinderen die ingeschat worden als meer- of hoogbegaafd, maar niet goed functioneren (onderduikende leerling, de potentiële drop-out, de twice exceptional).** Bij deze kinderen is des te meer behoefte aan juiste begeleiding en aanbod van de leerstof. Verder observatie/onderzoek kan nodig zijn om goed af te kunnen stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van deze groep leerlingen.

Binnen de school kan hiervoor DHH of SiDi-3 (of een ander instrument) gebruikt worden. Als dit niet voldoende informatie oplevert en er reden tot verontrusting is, kan de school de ouders extern onderzoek of begeleiding adviseren.

Hierbij kan gedacht worden aan:

- psychodiagnostisch onderzoek door iemand/bureau dat ervaring heeft met meer- en hoogbegaafdheid
- begeleiding door een orthopedagoog die ervaring heeft met hoogbegaafdheid

Wanneer er sprake is van handelingsverlegenheid zullen we, net als bij andere leerlingen het geval is, externe ondersteuning aanvragen vanuit het samenwerkingsverband.

4.3 Doortoetsen met Cito

Bij de scholen van SPCO LEV wordt alleen LVS doorgetoetst als aan versnellen van een leerjaar wordt gedacht en dus in overleg met de ouders.

M.b.v. functioneringsniveau/vaardigheidsscore van de laatst gemaakte Cito kan bepaald worden welke toets de leerling vervolgens maakt. Cito kan de uitslag van de toetsen garanderen tot 1,5 jaar toetsbaar boven de groep waarin de kinderen zitten.

5. Begeleiding

Na het verzamelen van de gegevens, is er een goed beeld ontstaan van de mogelijkheden en eventuele problemen van de leerling.

Leerkracht en talentbegeleider/IBer maken samen een plan van aanpak dat wordt geïntegreerd in het groepsplan.

De wijze waarop het kind begeleid wordt, wordt besproken met de ouders.

De begeleiding van het kind zal bestaan uit het compacten en verrijken van de leerstof en kan worden aangevuld met deelname aan de plusklas.

De (aanvullende) doelen die vastgesteld worden in het plan van aanpak zijn niet voor elk (hoog)begaafd kind hetzelfde; ze worden aangepast aan de onderwijsbehoeften van het individuele kind. De uitvoering van het plan valt onder de verantwoordelijkheid van de groepsleerkracht.

Het proces van instructie, begeleiding en evaluatie is ook bij deze leerlingen van groot belang.

Hiervoor is tijd ingepland in het lesrooster.

Bij onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen is het belangrijk de geleerde manier van werken los te laten, de methode los te laten en durven flexibel te zijn ten aanzien van inzet van middelen. Een hoogbegaafde leerling kan een schooljaar in drie maanden afronden. Dat betekent dat wat de leerkracht ziet als "belangrijke basisstof" voor de leerling zelf helemaal niet belangrijk en interessant hoeft te zijn. Hij zal dus heel goed moeten weten waarom hij deze belangrijke basisstof moet maken. Een goed gesprek en luisteren naar wat hij vindt, doet wonderen. Autonomie is belangrijk voor hoogbegaafde mensen.

Bron: Renata Hamsikova

5.1 Begeleiding in groep 1/2

In groep 1/2 spreken we van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

Bij het aanleren van technieken en basisvaardigheden past de leerkracht de opdrachten waar nodig aan, zodat ook de kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong deze aanleren binnen een voor hen betekenisvolle context.

Verrijking van de leerstof gebeurt binnen de thema's waarmee de groep werkt. De leerlingen worden uitgedaagd door open opdrachten die extra creativiteit vragen en/of het leggen van verbanden; deze opdrachten vallen onder de hogere denkvaardigheden zoals beschreven in de Taxonomie van Bloom (zie: *Begeleiding in groep 3 t/m 8, Verrijking*). Binnen de rijke leeromgeving in deze groepen zijn mogelijkheden en materialen om de leerlingen die daaraan toe zijn te laten lezen, rekenen, enzovoorts.

Het is belangrijk dat de leerlingen regelmatig tegen hun grenzen aan lopen, waardoor ze leren dat fouten maken mag en bij het leerproces hoort.

5.2 Begeleiding in groep 3 t/m 8

5.2.1 Compacten

Compacten is gericht op het verminderen van de hoeveelheid herhalings- en oefenstof. Het is hierbij van belang dat de leerling alle leer- en werkstrategieën krijgt aangeboden.

Compacten vindt ook plaats tijdens de instructiefase. Dit houdt in dat de (hoog)begaafde leerling niet altijd en volledig deel hoeft te nemen aan de instructie.

Voor het compacten maken we gebruik van voortoetsen (rekenen en spelling) en de leerlijnen (o.a. taal en woordenschat).

Welke vakgebieden worden gecompact, in welke mate en op welke wijze, wordt per leerling bekeken. De beslissingen rond het compacten worden vastgelegd in het groepsplan.

Voor de leerling wordt, door middel van zichtbare doelen en duidelijk gestelde eisen, concreet gemaakt wat er van hem wordt verwacht.

5.2.2 Verrijken

De (hoog)begaafde leerling maakt, door compacten, minder van de reguliere lesstof en heeft (doorgaans) een hoog leertempo. Hierdoor houdt hij tijd over voor verrijking.

De lesmethodes die wij binnen SPCO-LEV gebruiken voor rekenen en taal, bieden materiaal voor verrijking. Voor de meeste (meer) begaafde en partieel begaafde leerlingen zal dit voldoende zijn.

Veel hoogbegaafde leerlingen hebben hier echter niet genoeg aan, doordat zij behoefte hebben aan opdrachten die tegemoet komen aan hun creatieve en kritische manier van denken.

Daarom bieden we deze leerlingen opdrachten die vallen onder de hogere denkvaardigheden zoals beschreven in de Taxonomie van Bloom. Bloom onderscheidt 6 niveaus. Er is een verdeling tussen de 'lagere orde denken' en 'hogere orde denken'.



Bron: SLO

Om een rijke leeractiviteit aan te bieden, kunnen de vragen en opdrachten een beroep doen op 'hogere orde denken'. Deze zijn gericht op:

- stimuleren van leerlingen om verder en meer kritisch na te denken.
- stimuleren van probleemoplossend denkvermogen.
- ontlocken van discussie.
- stimuleren van leerlingen om zelfstandig op zoek te gaan naar informatie.

'Lagere orde vragen' zijn vragen die een beroep doen op onthouden, begrijpen en (deels) toepassen.

Dit type vragen is geschikt voor:

- evalueren van de voorbereiding en het begrip van leerlingen.
- vaststellen van de sterke en zwaktes van leerlingen.
- herhalen en samenvatten van gegeven informatie.

De niveaus dienen om een onderscheid te maken in complexiteit van het kennisniveau waar een beroep op wordt gedaan. Er wordt hiermee geen volgorde voorgeschreven waarin een bepaald niveau aan bod zou moeten komen. Bij een rijke leeractiviteit worden in ieder geval meerdere niveaus aangesproken.

Het initiatief voor verrijking ligt bij de groepsleerkracht. De leerkracht krijgt hierbij ondersteuning van de talentbegeleider.

De verrijkingsopdrachten zijn niet vrijblijvend voor de leerling. Er worden eisen aan de uitvoering en kwaliteit van het werk gesteld.

5.3 Begeleiding in de plusklas

Iedere school binnen SPCO-LEV biedt mogelijkheid voor deelname aan de plusklas.

Leerlingen die ondanks compacten en verrijken in de reguliere groep te weinig ontwikkelingsperspectief hebben, kunnen in aanmerking komen voor deelname aan de plusklas.

Voorwaarden hiervoor zijn:

- De leerling is volgens DHH of SiDi-3 als (hoog)begaafd herkend.
- De groepsleerkracht geeft aan dat de leerling, ondanks de geboden begeleiding, onvoldoende ontwikkelingsperspectief heeft in de reguliere groep.

DHH of SiDi-3 en de mening van betrokken partijen als groepsleerkracht, intern begeleider en talentbegeleider vormen hiervoor de richtlijn. Incidenteel kunnen ook leerlingen die door een extern deskundige zijn onderzocht en als hoogbegaafd gediagnosticeerd, aangemeld worden.

De plusklassen binnen SPCO-LEV werken op basis van de vaardigheidsdoelen, zoals: doelen, gericht op het aanleren van vaardigheden. De belangrijkste vaardigheden zijn:

- Jezelf motiveren;
- Omgaan met je overtuigingen (mindset);
- Geheugen gebruiken;
- Samenwerken;
- Omgaan met frustraties;
- Ontwikkelen van executieve vaardigheden.

Daarnaast is een belangrijk doel van de plusklas dat de leerlingen gelijkdenkenden/ontwikkelingsgelijken ontmoeten.

5.4 Versnellen

Onder versnellen verstaan we het vervroegd doorstromen naar een volgende jaargroep. Dit is een mogelijkheid wanneer de leerling op alle gebieden een didactische voorsprong heeft van meer dan een jaar en in de huidige jaargroep, ondanks intensieve begeleiding, onvoldoende ontwikkelingsperspectief heeft.

De beslissing tot versnellen wordt genomen door de groepsleerkracht en de intern begeleider, in overleg met de ouders. De volgende afwegingen spelen een rol:

- Er moeten duidelijke signalen zijn die wijzen op (hoog)begaafdheid;
- De leerling heeft een didactische voorsprong op alle gebieden van meer dan een jaar;
- De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling;
- De mening van de ouders;
- De mening van de leerling;
- De verwachte gevolgen van versnellen.

Voor er een besluit wordt genomen, wordt de VersnellingsWenselijkheidsLijst ingevuld

(Bron: <https://talentstimuleren.nl/?file=197&m=1358280397&action=file.download>)

Wanneer gekozen wordt voor versnellen, is dit in de meeste gevallen geen afdoende maatregel. Het (hoog)begaafde kind blijft zijn eigen specifieke manier van leren houden, waardoor aanpassingen in de vorm van compacten en verrijken bijna altijd noodzakelijk blijven.

5.5 Begeleiding van kinderen die ingeschat worden als meer- of hoogbegaafd, maar niet goed functioneren

(onderduikende leerling, de potentiële drop-out, de twice exceptional)

Leerproblemen en –stoornissen komen ook voor bij (hoog)begaafde leerlingen.

Bij deze kinderen is des te meer behoefte aan juiste begeleiding en aanbod van de leerstof. Hiervoor is een goede signalering en diagnostisering noodzakelijk. Verder observatie/onderzoek kan nodig zijn om goed af te kunnen stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van deze groep leerlingen.

De begeleiding van deze leerlingen valt onder de verantwoordelijkheid van de groepsleerkracht.

Deze krijgt hierbij ondersteuning van de intern begeleider en de talentbegeleider.

Deze leerlingen krijgen begeleiding, enerzijds gericht op het leren omgaan met hun belemmering, anderzijds gericht op hun (compenserende) vaardigheden.

In veel gevallen is begeleiding buiten de klas en/of buiten de school noodzakelijk om de leerling adequaat te kunnen begeleiden.

Plaatsing in de plusklas kan een mogelijkheid zijn om de leerling vaardigheden te leren en een positief zelfbeeld te krijgen of houden.



Bron: SLO

Bijlage 1:

Mindset (Carol Dweck)

Bij de plusdoelen hebben we benoemd dat we leerlingen bepaalde vaardigheden willen aanleren. Één van deze vaardigheden is het leren omgaan met de eigen overtuigingen, ook wel mindset genoemd.

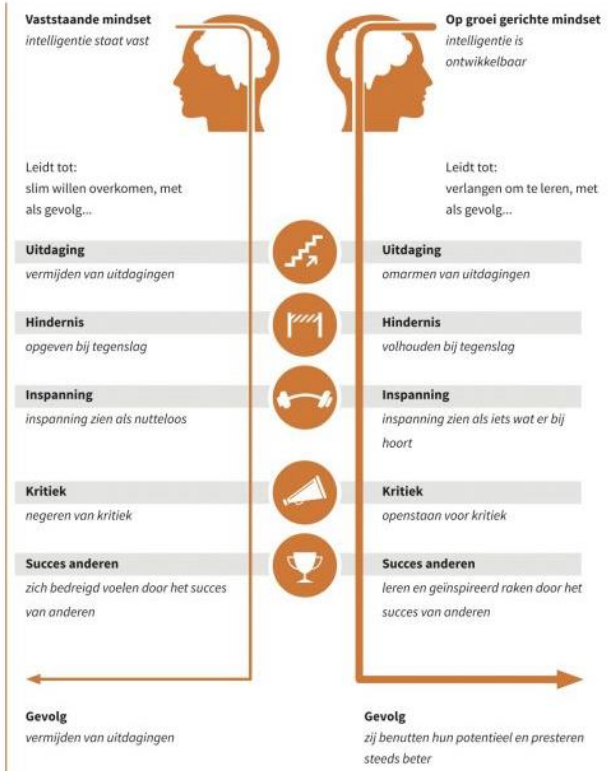
Ieder kind wordt geboren met een sterke wil om te leren. Heel jonge kinderen zijn dagelijks bezig met leren (eten, lopen, praten) en doen dit vol overgave. Ze vinden het nooit te moeilijk, zijn niet bang om fouten te maken en geven niet op. Vreemd genoeg kan deze passie voor leren verdwijnen en zijn er kinderen die hun motivatie lijken te verliezen wanneer het lastig wordt. Zolang alles goed gaat, blaken ze van zelfvertrouwen, maar wanneer ze uitgedaagd worden het beste uit zichzelf te halen, haken ze het liefst zo snel mogelijk af. De mindsettheorie van Carol Dweck verklaart waarom. De term mindset staat voor de manier waarop kinderen (en volwassenen) denken over zichzelf en in het bijzonder over hun intelligentie en kwaliteiten. Hierbij worden onderscheid gemaakt tussen een vaste mindset en een groei mindset. Kinderen met een vaste mindset geloven (bewust of onbewust) dat ze zijn geboren met een intelligentie en kwaliteiten die vaststaan en waar ze het de rest van hun leven mee moet doen. Kinderen met een groei mindset daarentegen geloven dat ze zich steeds kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren door hard werken en oefenen.

Omdat kinderen met een vaste mindset het gevoel hebben dat hun kwaliteiten onveranderlijk zijn, vinden ze het belangrijk dat ze vaak (altijd) kunnen laten zien dat ze over een grote hoeveelheid talent beschikken. Dit verlangen om slim en goed over te komen heeft echter een keerzijde. Kinderen met een vaste mindset voelen zich slim als ze iets snel en perfect doen. Ze doen daarom liever geen dingen die lastig zijn en gaan uitdagingen liever uit de weg. Wanneer je een uitdaging aangaat, is de kans dat je fouten maakt namelijk erg groot. En fouten maken vinden ze vreselijk; als je denkt dat je slim bent als je iets snel en goed doet, ben je vanzelfsprekend dom als je fouten maakt!

Ook doen ze liever geen moeite voor iets. Voor hen is het namelijk duidelijk: óf je kan het, óf je moet er hard voor werken. Inspanning betekent dat je er eigenlijk helemaal niet goed in bent. Oefenen en hard werken hoort bij kinderen die niet slim of goed zijn. Dus als je over wilt komen als een natuurtalent, moet je dat dus vooral niet doen!

Wanneer je ervanuit gaat dat je altijd beter kunt worden, vind je uitdagingen geweldig. Kinderen met een groei mindset genieten van moeilijk werk, omdat ze hierdoor het gevoel krijgen dat ze zich ontwikkelen. Fouten maken hoort er voor hen gewoon bij; je kunt er iets van leren en jezelf verbeteren. Kinderen met een groei mindset zullen niet opgeven wanneer het even tegenzit of wanneer iets veel moeite kost. Zij accepteren het leerproces dat hoort bij groeien. Ze weten dat ze hard moeten werken om verder te komen en leveren die inspanning graag.

Een groei mindset leidt tot een passie voor leren. Wil je een kind zijn talenten optimaal laten benutten, dan is het dus van belang dat hij een groei mindset ontwikkelt.



Bij veel hoogbegaafde kinderen zie je een vaste mindset. Logisch wanneer je vanaf jonge leeftijd veel complimenten hebt gekregen die refereerden naar je intelligentie (die als iets vaststaand werd gezien). Maar ook de kritische blik die deze kinderen al jong hebben, waarmee ze naar zichzelf kijken. Zichzelf vergelijken met hun omgevingen en haarscherp zien wat zij nog niet kunnen, waar ze nog fouten in maken, met als gevolg zich schamen en dom voelen. Hierdoor ontwikkelen ze al vaak vroeg een vaste mindset.

Een vaste mindset kan worden omgezet in een groeimindset. Om naar een groeimindset te komen, heeft het kind een leerkracht nodig die:

- ... de leerstof topdown en in context aanbiedt op het denkniveau van het kind;
- ... vooruitgang bewondert, hard werken en oefenen prijst en doorzettingsvermogen complimenteert, ofwel zich focust op het proces;
- ... het kind duidelijk maakt dat het niet gaat om de beste, slimste of snelste zijn, maar om de inspanning die je levert om iets te bereiken;
- ... focust op groei;
- ... het kind uitdaagt om risico's te nemen;
- ... focust op het leren van fouten;
- ... het kind leert om zichzelf te evalueren;
- ... inzet op het aanleren van vaardigheden;
- ... het woordje 'nog' gebruikt om negatieve vaste uitspraken van het kind om te buigen naar op groei gerichte uitspraken ("ik kan het niet" heeft een heel andere lading dan "ik kan het nog niet").

Bijlage 2:

Executieve functies

Bij de plusdoelen hebben we benoemd dat we leerlingen bepaalde vaardigheden willen aanleren. We willen leerlingen de ruimte geven om hun executieve vaardigheden verder te ontwikkelen.

Executieve functies zijn de functies in het brein die het mogelijk maken dat je rationele beslissingen neemt, impulsen beheerst en je kunt focussen op wat belangrijk is. De executieve functies bevinden zich in de prefrontale cortex van de hersenen. De ontwikkeling van de prefrontale cortex gaat door tot het 23^e jaar; dus ook de ontwikkeling van de executieve functies en de mogelijkheden om deze ontwikkeling te beïnvloeden.

Er zijn elf executieve functies, onder te verdelen in de functies die gaan over het denken en cognitie en de functies die gaan over gedrag en emotie:

Denken en cognitie

- Werkgeheugen: Informatie in je geheugen houden bij het uitvoeren van complexe taken.
- Planning/prioritering: Een plan maken en beslissen wat belangrijk is.
- Organisatie: Informatie en materialen ordenen.
- Timemanagement: tijd inschatten, verdelen en deadlines halen.
- Metacognitie: Een stapje terug doen om jezelf en de situatie te overzien en te evalueren.

Gedrag en emotie

- Respons-inhibitie: nadenken voordat je iets doet.
- Emotieregulatie: Emoties reguleren om doelen te behalen of gedrag te controleren.
- Volgehouden aandacht: Aandachtig blijven ondanks afleiding.
- Taakinitiatie: Op tijd en efficiënt aan een taak beginnen.
- Doelgericht gedrag: Doelen formuleren en realiseren zonder je te laten afschrikken.
- Flexibiliteit: Flexibel omgaan met veranderingen en tegenslag.

Een hoge intelligentie impliceert niet automatisch evenredig ontwikkelde executieve functies. Voor het ontwikkelen van executieve functies is veel oefening nodig en juist door hun hoge intelligentie hoeven hoogbegaafde kinderen hun executieve functies niet snel aan te spreken; als dingen je vanwege je intelligentie gemakkelijk af gaan, hoef je minder lang je aandacht vast te houden of dingen uitvoerig te plannen en organiseren. Zolang een kind niet op zijn niveau wordt uitgedaagd, zal hij zijn executieve functies dus nauwelijks gebruiken en ontwikkelen.

Zwak ontwikkelde executieve functies belemmeren een kind in zijn gedrag en denken. Daarom richt de begeleiding van (hoog)begaafde kinderen zich altijd ook op het ontwikkelen van de executieve functies.

Aandachtspunten:

- Een vaardigheid aanleren is beter dan afwachten tot het kind het 'vanzelf' leert.
- Pas waar nodig de taak aan: korte eenduidige opdrachten, verlengde instructie, navertellen van de opdracht, snelle controle of het goed gaat, veel aanmoediging en visuele ondersteuning door middel van stappenplannen of scripts.
- Zorg voor structuur.
- Leer het kind om eerst na te denken wat hij nodig heeft voordat hij begint; gebruik hiervoor een checklist.
- Zorg voor ordeningssystemen, maak een planning, geef geheugensteuntjes.
- Motiveer het kind om de vaardigheden te leren

Opgesteld juni 2017 door HB specialistengroep LEV.